

Mikko Peltola

18.9.2023

Sosiaali- ja terveysministeriö
Valmiuslain kokonaisuudistusta valmisteleavan työryhmän ”Peruspalvelujen ja väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen -jaoston puheenjohtaja
hallitusneuvos Anne Kumpula

Viite: Lausuntopyyntö 15.8.2023 VN/23792/2023

VN/23792/2023 Valmiuslain toimivaltuussäännökset

Valmiuslain uudistuksen yhteydessä tulisi selkeämmin pohtia sitä, millaisiin uhkiin vastaamiseen sitä on tarkoitettu hyödynnettäväksi. Tällaisenaan se ei sovellu kovinkaan hyvin primaaristi terveydellisten uhkien hallintaan. Tästä COVID-19 pandemia antoi hyviä esimerkkejä.

Terveyskriisit, kuten muutkin kriisit, voivat olla luonteeltaan hyvin monenlaisia. Osa terveyskriiseistä on sellaisia, että niitä voidaan ennakoida ja niiden ennaltaehkäisemiseksi on tehtävissä useita toimenpiteitä; osa kriiseistä on taas yllättäviä ja ne vaativat nopeaa, välitöntä toimintaa. Kriisit ovat myös kestoaltaan ja intensiteetiltään erilaisia.

Lainsäädäntöä uudistettaessa olisikin tarkasteltava sääntelyn kokonaisuutta siitä näkökulmasta, miten se vastaa erilaisten kriisien tarpeisiin. Olisi myös kiinnitettävä huomiota siihen, miten yhteiskunnan varautumista kehitetään yleisten kyvykkyyksien suuntaan kriisispesifin osaamisen sijaan.

Valmiuslakia uudistettaessa olisi kiinnitettävä entistä parempaa huomiota valmiuslain käytön perusteisiin ja niiden avaamiseen kansalaisille.

Valmiuslain uudistustyön yhteydessä tulisi selvittää, olisiko Suomeen perusteltua säätää erillistä lainsäädäntöä terveyskriiseistä, ts. erillinen terveysvalmiuslaki. Tällöin uudistuksenalainen valmiuslaki voisi koskea esimerkiksi vain kaikkein vakavimpia kriisejä ja sisältäisi vain kaikkein järeimmät kriisien hallinnan keinot. Terveyskriisien hallinta saattaa edellyttää lainsäädäntöä, jonka valtuudet menevät pidemmälle kuin nykyiseen lainsäädäntöön sisältyvät, mutta jonka soveltamiskynnys on kuitenkin matalampi kuin valmiuslain. Terveysvalmiuslaki voisi tarjota välineitä myös uhkaavien kriisien ennaltaehkäisyyn ja hallintaan (esim. lintuinfluenssa, joka on vaarassa muuntautua pandemiaksi, mutta ei sitä vielä ole).

Pohjoismaista ainakin Norjassa on erillinen terveysvalmiuslaki (Lov om helsemessig og sosial beredskap (helseberedskapsloven)). Siihen sisältyy vastaavankaltaisia säännöksiä, jotka ovat Suomessa tällä hetkellä valmiuslaissa (esim. tilojen/välineiden haltuunotto ja henkilöstön töihin määrääminen).

Terveysvalmiuslain tulisi sisältää mm. säännökset

- velvollisuudesta varautua (materiaalinen varautuminen mutta myös muunlainen varautuminen) erityyppisiin sekä lyhyt- että pitkäkestoisin terveyskriiseihin
- eri toimijoiden toimivaltuuksista (paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti), vastuista ja yhteistyöstä/yhteistyörakenteista sekä johtamisjärjestelmästä (mm. STM:n ja THL:n roolit ohjaavina viranomaisina kaipaavat täsmentämistä), kuten myös kriteerit ao.

18.9.2023

lainsäädännön soveltamiselle. Sääntelyn valmistelussa olisi arvioitava terveyskriisin hallinnan tarpeet ohjata palvelujärjestelmää ja tarvittaessa säätää valtionhallinnon toimielimestä tätä varten.

Esimerkiksi hoitoonpääsyn määräajoista poikkeamista koskeva sääntely olisi perusteltua sisällyttää terveysvalmiuslainsäädäntöön. Samalla olisi tärkeä säätää poikkeamismahdollisuudesta nykyistä täsmällisemmin (mm. enimmäiskesto, laajuus ja perusteet). Hoitoonpääsyn enimmäiskesto arvioidessa tulee huomioida erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien hoitoonpääsyn tarve ja mahdollisesti säätää sellaisista palveluista, joiden käynnissä pitäminen on edellytys tiettyjen ihmisryhmien terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta.

Mahdollisessa terveysvalmiuslaissa tulisi myös tarkastella sääntelyn tarvetta kriisin eri vaiheissa (ennaltaehkäisy, varautuminen, kriisin havaitseminen, kriisin hallinta, palautuminen). Tällä hetkellä esimerkiksi palautumisvaiheesta vastaaminen ei kuulu oikein kenellekään. Sääntelyssä tulisi huomioida myös terveysvalmiuslain käytöstä luopuminen, jotta normaalitilanteen toimintaan palaaminen olisi mahdollisimman sujuvaa.

Terveysvalmiuslain kohdalla olisi hyvä tunnistaa terveyskriiseihin liittyvät yhteiskunnalliset vaikutukset ja varmistaa sääntelyssä päätöksenteon ja vastuunkannon selkeys tilanteissa, joissa vaaditaan muitakin hallinnonaloja koskevia toimia. Lainsäädännön tulisi lisäksi sisältää säännökset kriisin yhteiskunnallisten vaikutusten laajentumisen tapauksessa valtioneuvoston yhteisen kriisinjohtamiselimen käyttöönotosta.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Mika Salminen

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 2 pages before this page
Dokumentet inneholder 2 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 2 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 2 sider før denne side

Detta dokument innehåller 2 sidor före denna sida

Markku Petteri Tervahauta

bf3daaab-b7ec-4f71-a552-cec32f89a949 - 2023-09-18 14:45:23 UTC +03:00
BankID / MobileID - 0bdecead-3eab-4a4f-8d61-e229b98a7d70 - FI

MIKA OLAVI SALMINEN

a1e9aecc-199a-423f-b81a-9981c707a84e - 2023-09-18 21:28:50 UTC +03:00
BankID / MobileID - 8a231791-8c6b-4cd1-80c5-5cb3edd45097 - FI

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende